

Brüssel, 6.11.2013
COM(2013) 762 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Komisjoni suunised energiatõhususe direktiivi rakendamise kohta

{SWD(2013) 445 final}
{SWD(2013) 446 final}
{SWD(2013) 447 final}
{SWD(2013) 448 final}
{SWD(2013) 449 final}
{SWD(2013) 450 final}
{SWD(2013) 451 final}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Komisjoni suunised energiatõhususe direktiivi rakendamise kohta

1. SISSEJUHATUS

Euroopa ei saa endale lubada energia raiskamist. Energiatõhususe saavutamine on juba pikka aega olnud ELi eesmärk, mida on korduvalt toetanud ELi riigipead ja valitsusjuhid.

Euroopa Ülemkogu võttis 2007. aastal vastu ambitsioonikad energia ja kliimamuutusega seotud eesmärgid 2020. aastaks: vähendada kasvuhooenergia heidet 20 %, suurendada taastuvenergia osakaalu 20 %-ni ja energiatõhusust 20 % võrra¹.

Neid eesmärke kinnitati taas strateegias „Euroopa 2020”,² mis on ühine strateegia Euroopa institutsioonide, liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite jaoks, kellest igaühel on oma osa selle tagamisel, et EL võtaks strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed.

Prognoosid näitasid 2010. aastal,³ et ELi energiatõhususe 2020. aasta strateegia eesmärki ei suudeta saavutada, ning seetõttu on vaja uusi meetmeid Euroopa ja riigi tasandil. Olukorra lahendamiseks esitas komisjon 2011. aastal ettepaneku energiatõhususe direktiivi kohta. Ettepanek põhineb eri valdkondades saadud kogemustel, eelkõige ehitiste energiatõhususe, energiateenuste ning soojuse ja elektri koostootmisega saadud kogemustel. Nimetatud valdkondi ühendab see, et neis on veel suuri võimalusi energiatõhususe suurendamiseks, seepärast lähtuti ettepanekus sellest, et enamiku nõutavast energiasäästust võib saavutada energiatõhususe parandamisega (st kasutades vähem sisendenergiat sama majandustegevuse või teenuse jaoks). Ettepaneku üldine eesmärk oli anda oluline panus ELi 2020. aasta energiatõhususe suurendamise eesmärgi saavutamisse, samuti luua ühine raamistik energiatõhususe edendamiseks ELis pärast 2020. aastat. Kõnealune ettepanek võeti kaasseadusandjate poolt lõpuks vastu 25. oktoobril 2012 energiatõhususe direktiivina 2012/27/EL⁴.

2. ENERGIATÕHUSUSE DIREKTIIV

Energiatõhususe direktiiv avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 14. novembril 2012 ja see jõustus 4. detsembril 2012. Liikmesriigid peavad direktiivi üle võtma hiljemalt 5. juuniks 2014 (välja arvatud teatavad sätted, mille suhtes on ette nähtud erinev ülevõtmise kuupäev)⁵.

Energiatõhususe direktiivis on sätestatud õiguslikult siduvad meetmed, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide jõupingutusi energia tõhusamaks kasutamiseks kogu energiaahelas, alates energia muundamisest ja jaotamisest kuni selle lõpptarbimiseni. Tulevase energiapoliitika seisukohast kõige olulisemad kõnealuse direktiivi nõuded on lühidalt esitatud allpool.

¹ Vastupidiselt kahele ülejäänud eesmärgile ei ole seda eesmärki tehtud õiguslikult siduvaks.

² KOM(2010) 2020 (lõplik).

³ Energiatõhususe kava mõju hinnang (SEK/2011/277).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ (mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiamõjuga toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks) ja 2010/30/EL (energiamõjuga toodete energia- ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses) ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ (soojus- ja elektrienergia koostootmise stimuleerimiseks) ja 2006/32/EÜ (mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid).

⁵ Vt artikli 28 lõige 1.

Strateegiaga „Euroopa 2020” võetud liikmesriikide poliitilise pühendumise tugevdamiseks on energiatõhususe direktiivis esimest korda selgelt ja koguseliselt määratletud ELi energiatõhususe eesmärk, mille kohaselt *ELi energiatarbimine ei ületa 2020. aastal 1 474 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe)⁶ primaarenergia tarbimisena või kuni 1 078 Mtoe energia lõpptarbimisena⁷*. Seoses Horvaatia ühinemisega 1. juulil 2013 on nimetatud eesmärgid kohandatud järgmisteks väärtusteks: kuni 1 483 Mtoe primaarenergiana või kuni 1 086 Mtoe lõppenergiana.

Energiatõhususe direktiivi täielik ja nõuetekohane rakendamine on väga oluline selleks, et saavutada EL 2020 eesmärk suurendada energiatõhusust 20 %, mis omakorda toetab kliima- ja energiapoliitika raamistikku EL 2030, nagu on selgitatud rohelises raamatus COM (2013) 169 (final). Arutelu selle üle, mis liiki eesmärk ja millisel tasandil võiks olla asjakohane 2030. aastaks, aitab edasi viia hindamine, kuidas liikmesriikidel õnnestub saavutada endale energiatõhususe direktiivi artikli 3 kohaselt võetud soovituslikke energiatõhususe eesmäärke.

Energiatõhususe direktiiviga nõutakse ka, et liikmesriigid määraksid riiklikud soovituslikud energiatõhususe eesmärgid 2020. aastaks, mis võivad põhineda mitmesugustel näitajatel (primaar- või lõppenergia tarbimine või primaar- või lõppenergia sääst või energiamahukus). Liikmesriigid pidid esitama oma eesmärgid, väljendatuna primaar- ja lõppenergia tarbimisena 2020. aastal, komisjonile 30. aprilliks 2013 kas riikliku reformikava osana või eraldi teatisega⁸.

See teave on sisestatud Euroopa poolaasta protsessi⁹ ja seda hinnatakse seoses EL 2020 üldise eesmärgi saavutamise tõenäosuse ning ühise eesmärgi saavutamisse antavate individuaalsete panuste hindamisega. Nüüdseks on kõik liikmesriigid teatanud oma siseriiklikud soovituslikud eesmärgid, kuigi kaks neist ei ole seda veel teinud direktiiviga ettenähtud vormis. Liikmesriikide soovituslike energiatõhususe eesmärkide kokkuvõtmisel ilmneb, et liikmesriigid kavatsevad 2020. aastaks saavutada ainult 16,4 % primaar- ja 17,7 % lõppenergia säästu, mitte 20 % säästu, mis on vajalik ELi üldise eesmärgi saavutamiseks¹⁰. Usaldusväärsema tulemuse saamiseks oleks siiski vaja põhjalikumat hindamist, milles võetaks arvesse kõigi liikmesriikide eesmäärke, energeetikamudeli tulemusi ja edasisi poliitikameetmeid, mida praegu töötatakse välja. Vastavalt energiatõhususe direktiivi artikli 3 lõikele 2 ja artikli 24 lõikele 7 peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule 30. juuniks 2014 oma hinnangu selle kohta, kuidas edeneb 2020. aasta energiatõhususe eesmärkide saavutamine.

Lisaks on direktiivis nõutud, et liikmesriigid kehtestaksid ja avaldaksid hiljemalt 30. aprilliks 2014 oma pikaajalise strateegia hoonete renoveerimise alal, mis on oluline kohustus, kui arvestada, et peaaegu 40 % energia lõpptarbimisest toimub kodudes, avaliku ja erasektori kontorites, kauplustes ja muudes hoonetes. Avaliku sektori hooned peavad näitama eeskuju – keskvalitsuste omandis ja kasutuses olevatest hoonetest tuleks igal aastal renoveerida 3 % sellise tasemeni, mille liikmesriik on kehtestanud vastavalt hoonete energiatõhususe direktiivile¹¹. Avaliku sektori juhtivat osa on tunnistatud ka energiatõhususe direktiivi sätetes

⁶ Miljonit naftaekvivalenttonni (*million tonnes of oil equivalent*).

⁷ Väärtused on ajakohastatud, et võtta arvesse Horvaatia ühinemist ELiga 1. juulil 2013.

⁸ Riiklike eesmärkide loetelu ja hindamine, vt komisjoni teatis (COM (2013) (final) XXX) „Üldine edasiliikumine ELi energiatõhususe eesmärkide saavutamisel”.

⁹ Eelkõige teatis COM (2013) 350 (final) ja teemaleht *EUROOPA 2020. AASTA EESMÄRGID: kliimamuutus ja energia*.

¹⁰ Kahe liikmesriigi (Sloveenia ja Horvaatia) puhul, kes ei ole teatanud, kuidas nende eesmärgid väljenduvad primaar- ja lõppenergia tarbimisena 2020. aastal, kasutati arvutustes varasemaid andmeid nende energiakasutuse kohta 2010. aastal (http://ec.europa.eu/energy/efficiency/eed/reporting_en.htm).

¹¹ Direktiivi 2010/31/EL artikkel 4.

riigihangete kohta, kus keskvalitsustelt nõutakse, et nad (teatavaid tingimusi arvestades) ostaksid kõige energiatõhusamaid tooteid, teenuseid ja hooneid.

Liikmesriigid peavad tagama, et teatav hulk energiasäästust ajavahemikul 2014–2020 saavutatakse lõppkasutaja tasandil, kas energiatõhususealaste kohustuste süsteemi või muude poliitikameetmetega.

Kuna iga liiki ettevõtetes on suuri võimalusi energia säästmiseks, innustatakse kõiki ettevõtjaid korraldama energიაauditid; muude ettevõtjate kui VKEd puhul on sellise auditi korraldamine iga nelja aasta järel kohustuslik. Liikmesriike kutsutakse üles töötama välja kavasid, et innustada VKEsid tegema energიაauditid ja teavitada kodumajapidamisi selliste auditite kasulikkusest. Tänu energiasäästuvõimaluste leidmisele on energიაauditid ühtlasi energiateenuste turu arengu aluseks.

Selleks, et tarbijad oskaksid teha energiavarustuse ja -kasutuse kohta teadlikke otsuseid, on äärmiselt oluline anda neile teavet nende energiatarbimise kohta. Seepärast on direktiivis esitatud üksikasjalikud nõuded lõpptarbijate energiatarbimise mõõtmise ja arvete esitamise kohta.

Umbes 30 % ELi primaarenergiast kulutatakse energiasektoris, peamiselt energia muundamiseks elektriks ja soojuseks, samuti energia jaotamiseks. Direktiivi eesmärk on seega suurendada võrgu ja taristu tõhusust ning võimaldada ja edendada nõudlusreageeringut; direktiivis on sätestatud kohustused ja innustatud laialdasemalt kasutama soojuse ja elektrienergia tõhusat koostootmist, samuti kaugkütet ja -jahutust.

Energiatõhusus on üks kõige kulutõhusamaid viise energiavarustuse kindluse suurendamiseks ja kasvuhoonegaaside ning muude saasteainete heite vähendamiseks. Energiasüsteem ja ühiskond ise peavad muutuma palju energiatõhusamaks. Energiatõhususe suurendamine on prioriteet kõikide CO₂-heite vähendamise stsenaariumides, mis on esitatud energia tegevuskavas aastani 2050, ning seepärast peab energiatõhusus ka selles kontekstis jääma tähelepanu keskpunkti.

Peamiste näitajate suundumuste analüüsist ilmneb, et range energiatõhususpoliitika ja energiatõhususe direktiivi täielik rakendamine võiks aidata ELil uuesti jõuda oma 2020. aasta eesmärgi saavutamise graafikusse. Kui see saavutatakse, väheneksid Euroopa kodumajapidamiste ja ettevõtjate energiakulud kuni aastani 2020 igal aastal umbes 38 miljardi euro võrra, hädavajalikke investeeringuid energia tootmisse ja jaotamisse tuleks teha ligikaudu 6 miljardi euro võrra vähem ning meie kodude ja bürooruumide täiustamisse investeeritakse umbes 24 miljardit eurot, mis suurendab meie majandusharude konkurentsivõimet ja loob kohalikke töökohti.

3. KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT, MILLES ESITATAKSE ÜSIKASJALIKUD SUUNISED ENERGIATÕHUSUSE DIREKTIIVI SÄTETE KOHTA

Enamik energiatõhususe direktiivi sätteid peavad olema riiklikku õigusesse üle võetud 5. juuniks 2014. Liikmesriigid peavad artikli 7 kohaselt saatma oma kavandatud poliitikameetmed komisjonile hiljemalt 5. detsembriks 2013. Liikmesriikide alternatiivne lähenemisviis artikli 5 lõike 6 kohaselt ja erandid artikli 14 lõikes 5 sätestatud nõuetest tuleb teatada komisjonile 31. detsembriks 2013.

Kuna energiatõhusus põhineb paljudel väiksemahulistel meetmetel, on energiatõhususe direktiivi üksikasjalikud sätted sageli keerulised ja väga tehnilised. Komisjon soovib teha tihedat koostööd liikmesriikidega, kui nad direktiivi üle võtavad ja rakendavad, ning on sel eesmärgil koostanud seitse komisjoni talituste töödokumenti, milles selgitatakse üksikasjalikumalt, kuidas komisjoni talituste arvates tuleks direktiivi teatavaid sätteid lugeda

ja kuidas neid saab kõige paremini kohaldada. Komisjoni talituste töödokumendid ei muuda direktiivi õiguslikku toimet ja ei piira direktiivi siduvat tõlgendamist, nagu on otsustanud Euroopa Kohus. Osutatud dokumentides käsitletakse direktiivi küsimusi, mis on õiguslikult keerukad, mille ülevõtmine on raske ja mis võivad tugevasti mõjutada energiatõhusust. See puudutab energiatõhususe direktiivi artikleid 5–11, 14 ja 15, mis hõlmavad sätteid keskvalitsuse hoonete, riigihangete, energiatõhususega seotud kohustuste ja alternatiivide, energiaauditite, mõõtmise ja arvete koostamise, soojuse ja elektri koostootmise ning võrkude ja nõudlusreageeringu kohta. Tuleb märkida, et energiatõhususe direktiiv sisaldab miinimumnõudeid ja et vastavalt artikli 1 lõikele 2 võivad liikmesriigid kehtestada rangemaid meetmeid, mis on kooskõlas liidu õigusega.

Käesolevas teatises esitatakse viited üksikasjalikele komisjoni talituste töödokumentidele ja allpool on lühidalt kokku võetud peamised küsimused.

Kuna energiatõhususe direktiivi täielik ülevõtmine liikmesriikide õigusesse nõuab pika perspektiiviga planeerimist, avaldab komisjon käesoleva teatise ja lisatud komisjoni talituste töödokumendid enne direktiivi ülevõtmise tähtaega.

3.1. Suunised artikli 5 kohta (keskvalitsuse hoonete eeskuj)

Artiklis 5 on nõutud, et liikmesriigi keskvalitsus renoveeriks igal aastal 3 % selliste hoonete üldpõrandapinnast, mis on tema omandis või mida ta kasutab ja mis ei vasta hoonete energiatõhususe direktiivis 2010/31/EÜ sätestatud minimaalsetele tõhususnõuetele, ning viiks seejuures energiatõhususe vähemalt selle tasemeni, mille ta on kehtestanud vastavalt osutatud direktiivile. Liikmesriigid peavad 31. detsembriks 2013 koostama ja üldsusele kättesaadavaks tegema kõigi asjakohaste keskvalitsuse hoonete loendi. Kui liikmesriik renoveerib rohkem kui 3 % keskvalitsuse hoonete põrandapinnast, võib ta selle arvestada oma kolme eelmise või kolme järgmise aasta kohustuste täitmiseks. Alternatiivina nõudele renoveerida 3 % keskvalitsuse hoonete põrandapinnast võib liikmesriik võtta muid kulutõhusaid meetmeid, mis aitaksid saavutada vähemalt samaväärse energiasäästu tema keskvalitsuse hoonetes. Alternatiivse meetodi puhul nõutav energiasääst on kumulatiivne, mis tähendab, et liikmesriik peab saavutama aastaste energiasäästude summa kogu ajavahemiku 2014–2020 kohta, olenemata igal üksikul aastal saavutatud säästust selle ajavahemiku jooksul. Liikmesriik võib säästu nõutava taseme määramiseks kasutada hinnanguid.

Artiklis 5 sätestatud kohustuse kehtivusala ulatuse määramisel on äärmiselt oluline energiatõhususe direktiivi artikli 2 punktis 9 esitatud „keskvalitsuse” määratlus. Keskvalitsus tähendab kõiki haldusüksuseid, kelle pädevus laieneb kogu liikmesriigi territooriumile. Sellele lisaks võib liikmesriik arvesse võtta riigihangete direktiivi¹² IV lisa, milles on esitatud kõikide liikmesriikide keskvalitsusorganite loetelu, samuti keskvalitsuse mõiste määratlust, mis on esitatud nõukogu määruse (EÜ) nr 479/2009 (ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitleva protokolliga kohaldamise kohta) juhenddokumendis. Föderaalse struktuuriga liikmesriigi puhul on asjakohane energiatõhususe direktiivi 17. põhjenduse viimane lause.

Komisjoni talituste töödokumendis artikli 5 kohta on esitatud võimalikud kriteeriumid ja võrdlusalused selle määramiseks, millistele hoonetele laieneb see kohustus. Samuti on seal esitatud praktilisi näiteid, kuidas kindlaks määrata 3 % renoveerimise eesmärki ja kohustust alternatiivse lähenemisviisi korral ning kuidas seda kohustust täita.

3.2. Juhised artikli 6 (avaliku sektori asutuste hanked) kohta

Riigihankeid käsitlevas direktiivis 2004/18/EÜ on sätestatud riigihangete raamistik, mille eesmärk on tagada sellised põhimõtted nagu aus konkurents ja maksumaksja raha eest

¹² Direktiiv 2004/18/EÜ.

majanduslikult soodsaima pakkumuse kasutamine. Konkreetsed määratlused, mida osta, jäetakse riigihankeid käsitleva direktiiviga spetsiaalsete õigusaktide, nagu energiatõhususe direktiivi jaoks. Energiatõhususe direktiivi artikliga 6 nõutakse, et keskvalitsus ostaks teatavaid tingimusi arvestades suure energiatõhususega tooteid, teenuseid ja hooneid, nagu on määratletud ELi õigusaktides, näiteks energiamärgistuse direktiivis¹³ ja seda täiendavates delegeeritud määrustes, ökodisaini direktiivis¹⁴ ja selle rakendusmäärustes, hoonete energiatõhususe direktiivis või Energy Star'i programmis. Energiatõhususe direktiivi III lisas on esitatud kõnealustes ELi õigusaktides sätestatud energiatõhususe nõuete loetelu.

Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud III lisas osutatud ELi õigusaktide riigihangetega seotud sätteid. Ka siin on mõiste „keskvalitsus” määratlus väga oluline selleks, et määrata kindlaks riigihangete kohustuste kohaldamisala.

Riigihangetega seotud kohustus sõltub sellistest elementidest nagu kulutõhusus, tehniline sobivus ja laiemalt säästlikkus. Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud neid tingimusi, näiteks kogu olelusringi kulutõhususe ja majandusliku teostatavuse erinevust, ning millistel tingimustel võiks liikmesriik neid kohaldada. Samuti on seal esitatud võimalikud kriteeriumid, mille alusel liikmesriik võib kindlaks määrata, milliseid asutusi hõlmavad riigihangetega seotud kohustused.

3.3. Juhised artikli 7 (energiatõhususkohustused ja alternatiivid) kohta

Artikli 7 alusel saavutatakse pool kogu energiasäästust, mis energiatõhususe direktiiviga tuleks saavutada. See on keeruline artikkel ja selle teatavaid sätteid¹⁵ tuleks hakata kohaldama juba enne energiatõhususe direktiivi ülevõtmisperioodi lõppu.

Artiklis on nõutud, et liikmesriigid kehtestaksid energiatõhususkohustuste süsteemid või kasutaksid alternatiivseid poliitikameetmeid, et saavutada teatavat lõpptarbijate energiasäästu summat. Energiasääst, mille saavutamine tuleb tagada energiatõhususkohustuste süsteemide ja alternatiivsete meetmetega vastavalt lõikele 9, peab igal aastal, alates 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020, olema vähemalt samaväärne uue säästu saavutamise, mis võrdub 1,5 %ga kõikide energiatarnijate või energia jaemüügiettevõtjate lõpptarbijatele müüdud 2010., 2011. ja 2012. aasta keskmistatud aastasest energiakogusest. Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud, kuidas seda üldist eesmärgiks seatud kumulatiivse ja uue energiasäästu summat, mis tuleb saavutada uuel energiasäästukohustuse perioodil 2014–2020, tuleks arvutada, ja selgitatakse, milliseid statistilisi andmekogumeid võiks kasutada. Lisaks on neli võimalust, kuidas liikmesriik võib seda summat vähendada kuni 25 %, nimelt: kasutades madalamaid säästumäärasid, jättes osaliselt või täielikult välja heitkogustega kauplemise süsteemi tööstusharud, võimaldades teatavat säästmist pakkumise poolel, või võttes arvesse varaseid energiasäästumeetmeid alates 31. detsembrist 2008, mis avaldavad mõju veel ka 2020. aastal. Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud, kuidas neid võimalusi, mis on sätestatud artikli 7 lõikes 2, võib kasutada.

Komisjoni talituste töödokumendis on esitatud poliitikameetmete ja nendega saavutatava energiasäästu näiteid, mida võib arvesse võtta. Samuti on selles juhitud tähelepanu energiatõhususe direktiivi V lisas sätestatud meetoditele ja põhimõtetele, mida tuleb järgida energiasäästu arvutamisel.

Kuna nõutakse „uut” säästu, ei saa artikli 7 täitmiseks lugeda mitte kõike, mida liikmesriik on kunagi teinud energia lõppkasutuse tõhususe valdkonnas. Komisjoni talituste töödokumendis

¹³ Direktiiv 2010/30/EL.

¹⁴ Direktiiv 2009/125/EÜ.

¹⁵ Artikli 7 lõige 9 ja V lisa punkt 4; liikmesriigid peavad teatama komisjonile hiljemalt 5. detsembriks 2013 poliitikameetmed, mida nad kavatsevad vastu võtta.

on selgitatud, et üksikmeetmetega kohustusperioodil (st alates 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020) saavutatud energiasäästu võib arvesse võtta, isegi kui poliitiline meede, millega selline meede algatati, võeti vastu või rakendati enne 1. jaanuari 2014. Õigusaktide ülevõtmise ja rakendamise seoses peab liikmesriik hiljemalt 5. detsembriks 2013 üksikasjalikult teatama komisjonile kavandatud, soovitatud või õiguslikult määratletud meetodika, mida ta kasutab oma energiatõhususkohustuste süsteemis, samuti alternatiivmeetmetena kavandatud poliitikameetmed.

Tuleks meenutada, et liikmesriik peab kehtestama eeskirjad tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohta, mida kohaldatakse kõnealuse artikli alusel vastuvõetud siseriiklike sätete rikkumise korral (energiatõhususe direktiivi artikkel 13).

3.4. Juhised artikli 8 (energiaauditid ja energijuhtimissüsteemid) kohta

Artikliga 8 kehtestatakse liikmesriikide jaoks kaks peamist kohustust: edendada kõigis sektorites energiaauditite kättesaadavust lõpptarbijate jaoks ja tagada, et muud ettevõtted peale VKEd teeksid energiaauditi vähemalt iga nelja aasta järel. Auditid peavad olema kulutõhusad, neid peaksid läbi viima kvalifitseeritud või akrediteeritud eksperdid või peaksid need toimuma sõltumatu asutuse järelevalve all.

Energiatõhususe direktiivis on VKEd määratletud viitega komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ ja komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud soovitusel VKE määratlemiseks kasutatud elemente (vähem kui 250 töötajat, aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot). Mõiste „töötaja” määratlemisel kohaldatakse liikmesriikide tööõiguse eeskirju. Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud, et ELi määratluse kohaselt peab ühes riigis olev ettevõtja kindlaks määrama, kas ta on teises riigis asuva ettevõtja partner või seotud ettevõtja. Nii on see juhul, kui ettevõtjal on üle 25 % kapitalist või hääleõigustest teises ettevõtjas¹⁶ (või vastupidi), ja sel juhul tuleb otsustada partneri või seotud ettevõtja töötajate koguarvu järgi, kas ettevõtjad on VKEd või mitte.

Kõnealuse määratluse rakendamisel praktikas on näiteks vaja vaadelda iga ettevõtja konsolideeritud andmeid, arvestades sealhulgas ettevõtjaid teistes liikmesriikides ja väljaspool Euroopat, et tagada ühtne määratlus ja kohtlemine kogu ELis. Komisjoni talituste töödokumendis on esitatud näited meetmetest, nagu VKEd register, ettevõtjate avalik register suuruse järgi jne, mis võivad osutada kasulikuks, et välja selgitada, millised ettevõtjad kuuluvad energiaauditi kohustuse alla.

Selle tulemusena võib juhtuda, et väike haruettevõtja ühes liikmesriigis peab tegema energiaauditi iga nelja aasta järel, kuna ta ei vasta VKE määratlusele ning kuulub seetõttu suurettevõtja kategooriasse. Seda ei tuleks käsitada lisakoormuse või ebaproportsionaalse kohustusena,¹⁷ kuna ühelt poolt võib selline ettevõtja rakendada energiahaldussüsteeme ning olla sellega vabastatud auditikohustusest või tal võib olla kokkulepe, et haruettevõtjal aitavad auditi läbi viia näiteks emettevõtja eksperdid, ning teisest küljest võib energiaaudit siis tõenäoliselt olla vähem ulatuslik ja vähem kulukas.

Komisjoni talituste töödokumendis on selgitatud, et artikliga 8 on ette nähtud auditi kohustuse paindlik täitmine. Sellele vastavalt on energia- või keskkonnanajuhtimissüsteeme rakendavad

¹⁶ Üldiselt on enamik VKEsid *autonoomsed*, kuna nad on kas täiesti sõltumatud või on neis kas üks või mitu teiste ettevõtjate vähemuspartnerlust (igakuks alla 25 %). Kui see osalus moodustab kuni 50 %, loetakse ettevõtjaid *partnerettevõtjateks*. Ettevõtjad, milles osalus on suurem selles ülemmäärast, on *seotud*.

¹⁷ VI lisa punktis d nõutakse, et energiaauditid oleksid proportsionaalsed. Proportsionaalsuse põhimõte tähendab, et kontrollitakse, kas õigusakt, haldusmeede või vahend on eesmärgi saavutamiseks asjakohane ja vajalik. Euroopa Kohus kohaldab proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta otsib tasakaalu õigusmeetme ning erahuvide, üksikisiku õiguste ja põhivabaduste austamise vahel.

suured ettevõtjad vabastatud kohustusest teha iga nelja aasta järel energiaaudit. Loetakse, et suured ettevõtjad, kes rakendavad energiaauditite vabatahtliku kokkuleppe (ja piisava järelevalve) alusel, täidavad sellega korrapärase energiaauditi nõuet.

Energiaauditite ja energijuhtimissüsteemide kõrge kvaliteedi tagamiseks peavad liikmesriigid kehtestama energiatõhususe direktiivi VI lisal põhinevad miinimumnõuded energiaauditi kohta ning komisjoni talituste töödokumendis on esitatud praktilisi näiteid, kui üksikasjalik peaks energiaaudit olema. Juhendis on ka selgitatud, kuidas energiatõhususe direktiivi auditisüsteemid on seotud määruse (EÜ) nr 765/2008 kohase auditisüsteemide akrediteerimise ja vastavushindamisega.

Tuleks meenutada, et nagu artikli 7 puhul, peavad liikmesriigid kehtestama eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse energiaauditite läbiviimist käsitlevate siseriiklike sätete rikkumise korral.

3.5. Juhised artiklite 9–11 (mõõtmist ja selle kohta arvete esitamist käsitlev teave) kohta

Artiklis 9 on nõutud, et elektri, maagaasi, kaugkütte, kaugjahutuse ja sooja vee lõpptarbijal peaksid olema konkurentsivõimelise hinnaga individuaalsed arvestid, mis kajastavad täpselt tema energiatarbimist ja annavad teavet tegeliku tarbimisaja kohta (tehnilistel või rahalistel põhjustel võib teha erandi). Energiatõhususe direktiivi sätteid mõõtmise ja arves esitatava teabe kohta on võetud varasema direktiivi 2006/32/EÜ (mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid) sätetest, mida on tõhustatud (ja millest enamik tunnistatakse energiatõhususe direktiiviga 5. juunil 2014 kehtetuks). Alates 31. detsembrist 2016 laieneb nõue, et kütte ja jahutuse lõpptarbijale tuleb pakkuda individuaalseid tarbimisarvesteid, kortermajadele ja mitmeotstarbelistele hoonetele, kus on keskne kütte-/jahutusallikas või mida varustab mitut hoonet teenindav keskne allikas (tehnilistel või rahalistel põhjustel võib teha erandi).

Juhistes on selgitatud, et artikliga 9 ei nõuta arukate arvestite kasutussevõttu (sellega tegeldakse kolmanda paketi direktiivides 2009/72/EÜ ja 2009/73/EÜ), kuid kui liikmesriik juurutab arukad arvestid, siis kehtivad mitmesugused artikli 9 lõike 2 kohased kohustused, näiteks peab arukas arvesti suutma mõõta elektrit, mis tarnitakse tarbija ruumidest võrku. Selles on sätestatud ka hinnang, et „lõpptarbijaks” võiks olla mitte ainult isik, kes kasutab energiat, vaid ka isik või organisatsioon, näiteks korrusmaja omanike kooperatiiv, kes kollektiivselt ostab energiat. Artiklis 10 on nõutud, et tavapärase individuaalse arvestiga lõpptarbijale tuleks tavaliselt teatada vähemalt kord kuue kuu kohta, milline arve talle esitatakse energia eest, mida ta on viimasel ajal kasutanud (iga kolme kuu eest, kui ta seda nõuab), või esitatakse arved elektroonilisel teel.

Kui on kättesaadavad elektri või gaasi arukad arvestid, antakse artikliga 10 lõpptarbijale õigus saada üksikasjalikku teavet oma energiatarbimise kohta tema praeguse tarnelepingu viimase kahe aasta jooksul ja võrrelduna tüüpkasutaja tarbimisega (välja arvatud erandid).

Artikliga 11 antakse lõpptarbijale õigus saada arved ja arvetel esitatav teave oma energiatarbimise kohta tasuta.

Tuleks meenutada, et liikmesriik peab kehtestama eeskirjad tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohta, mida kohaldatakse juhul, kui rikutakse artiklite 9–11 alusel vastuvõetud siseriiklike sätteid (energiatõhususe direktiivi artikkel 13).

3.6. Suunised artikli 14 (kütte ja jahutuse tõhususe edendamine) kohta

Artikliga 14 on laiendatud direktiivi 2004/8/EÜ (soojus- ja elektrienergia koostootmise edendamise kohta) kohaldamisala ja asendatud olulisi sätteid. Juhendis käsitletakse ainult energiatõhususe direktiiviga kehtestatud uusi aspekte.

Liikmesriigid peavad ette valmistama põhjaliku hindamise, et selgitada välja suure tõhususega koostootmise, kaugkütte ja -jahutuse kasutamise kulutõhusad võimalused, võttes arvesse kliimatingimusi, majanduslikku teostatavust ja tehnilist sobivust. Kõnealuse hindamise tulemused tuleb teatada komisjonile 31. detsembriks 2015. Väljaselgitatud võimaluste põhjal peaksid liikmesriigid võtma meetmeid, et rakendada suure tõhususega koostootmise, kaugkütte ja -jahutuse kasutamise kulutõhusad võimalused. Liikmesriikide hinnangus peaks olema esitatud teave meetmete, strateegia ja tegevuspõhimõtete kohta, mille kohaselt võetakse kasutusse suure tõhususega koostootmise võimalused kuni aastani 2020 ja 2030. Kui ehitatakse või renoveeritakse elektritootmis- või tööstuskäitiseid võimsusega üle 20 MW, tuleb teha kulude-tulude analüüs soojus- ja elektrienergia koostootmise, jääsoojuse kasutamise või kaugküttevõrguga ühendamise majandusliku elujõulisuse kohta. Kulude-tulude analüüsi tulemused peaksid kajastuma käitiste tegevuslubades.

Komisjoni talituste töödokumendis on üksikasjalikult selgitatud põhjaliku hindamise aruande sisule ja kulude-tulude analüüsi metoodikale esitatavaid nõudeid ning käitistele tehtavaid võimalikke erandeid kohustuste täitmisest.

3.7. Suunised artikli 15 (energia muundamine, ülekanne ja jaotus) kohta

Artikliga 15 on nõutud liikmesriikidelt selle tagamist, et riiklikud energeetikavaldkonda reguleerivad asutused, põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad kasutaksid energiatõhususe suurendamiseks kõiki arukate võrkude võimalusi, hindaksid ja suurendaksid gaasi- ja elektritaristu energiatõhusust ning tagaksid, et tariifid ja regulatsioonid vastavad konkreetsetele energiatõhususe kriteeriumidele ja ei takista nõudlusreageeringut. Liikmesriigid peavad 30. juuniks 2015 hindama oma gaasi- ja elektritaristu energiatõhususe suurendamise võimalusi ning määratlema konkreetsed meetmed oma võrkude taristu energiatõhususe suurendamiseks. Artiklis 15 on sätestatud juurdepääsu- ja võrgujuhtimise prioriteedid soojuse ja elektrienergia koostootmisjaamade jaoks ning seatud hulgi- ja jaemüügiturul osalemises nõudlusepoole vahendid, eelkõige nõudlusreageering samadele alustele pakkumispoole vahenditega. Sellega on eelkõige edendatud juurdepääsu tasakaalustamis-, reserv- ja muude teenuste turgudele ning nõudlusreageeringu osalemist sellistel turgudel, milleks on vaja määratleda osalemise, sealhulgas teenusevahendajate ja muude nõudlusreageeringu teenuste pakkuja osalemise tehnilised või lepingulised tingimused.

4. JÄRELDUS

Energiatõhusus on keeruline ja nõudlik küsimus, mis eeldab valitsuse suutlikkust. Poliitilises mõttes võib tekkida vahe liikmesriigi võetud kohustuste ning nende täitmise vahel. Energiatõhususe direktiiviga on ette nähtud uus laiaulatuslik juriidiline struktuur Euroopa tasandil kokkulepitud energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks. Praeguseks on olemasolevate energiatõhusust käsitlevate õigusaktide rakendamine olnud vaid osaline. Energiatõhususe direktiiviga asendatakse kaks energiatõhususe direktiivi (2004/8/EÜ koostootmise ja 2006/32/EÜ energiateenuste kohta) ning tugevdatakse neid ja luuakse seos kohustustega, mis on juba sätestatud ökodisaini direktiivis 2009/125/EÜ, energiamärgistuse direktiivis 2010/30/EL ja direktiivis 2010/31/EL (hoonete energiatõhususe kohta). Nagu on märgitud eespool 2. osas, peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule 2014. aastal aruande 2020. aasta eesmärgi saavutamise edenemise kohta, ja kõnealusele hinnangule

võidakse vajaduse korral lisada ettepanekud edasiste meetmete võtmiseks. Komisjon loodab, et käesolev teatis ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendid aitavad liikmesriikidel üle võtta energiatõhususe direktiivi ja rakendada ambitsioonikad meetmed, mille suhtes nad on energiatõhususe direktiivis kokku leppinud.